BAŞDAN

Haftalık siyasî magazin

Emekli Subaylar Kongresi

Bu memlekette hakka bakan, adalet yayan makam, merci kalmadı mı? - Eğer devlet ricalinde samimiyet yoksa, rical acz içinde iseler, yazıklar olsun memlekete - biz efsane idareleri istemiyoruz.

5 Ekim 1948 de Eminönü Halkevinde Emekli subaylar bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda çok mühim meseleler görüşldü. Gazetemizin hacmi müsait olsaydı bu konuşmaların hepsini almak isterdik. Aşağıda okuyacağınız pek az kısım, bu konuşmaların ehemmiyetini belirtmeğe kâfidir.

Kürsiye gelen emekli Tuğbay İhsan Hu.ı, muhtaçlara kâfi yardım yapılmadığını, bu arzuyu gösterenlere «komonistir» diye iftira edildiğini söyledi.

Emekli Albay Mehmet Şahin, 7 Eylûl kararlarile ellerindeki para değerinin yarıya indiğini açıklıyarak: «bir anda yarıya düşürdükleri maaşlarımızı, ödezinler, bunu istiyoruz,» demiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Bu kadar haksızlık ancak demir perdenin arkasında olabilir kanaatindeydik. İşte memleketimizde de böyle haksızlıklar yapılıyor.

Kime basvuracağımızı şaşırdık. bu memlekette hakka bakan, adalet yayan makam, merci kalmamış mıdır? Hakka bakmak, adalet yaymak için memleket idaresini yeniden biz mi ele alalım? Bu mu is, teniyor.»

«Bir Maliye Bakanı; haksızlığı kaldırmağa, bir yanlışı düzeltmeğe çalışacağına hakkın üzerine oturuyor. Hak düşmanlığı yapıyor. Bu hak düşmanları

(Devamı Sayfa 4 te)

Başımızdakiler nasıl zengin oldular?

Dün ve bugün baş ve birinci mevkii işgal edenedenler, kendilerinin de: Her zaman itiraf ettikleri gibi, kimi bir saracın oğlu, kimi bir çiftçinin oğlu, kimi bir mahalle imamının çocuğu idiler. Yani halk çocukları idiler. Bütün bu adamlar günün birinde için den çıktıkları kabrğu beğenmez hale geldiler. Yani içinden çıktıkları halka iba. net ederek. sınıflarını inkâr ettiler ve sınıflarını değiştirdiler.

Bu adamlar Millî kurtuluş savaşı nesli idiler. Yani kuvayı milliye ruhunu temsil eden bir nesildi. Yani inkılâpçı idiler. İnkılâp hareketini başladığı noktada durdu, tamamlanmadı. Çünkü, inkılâp hareketinin başında bulunanlar, yahut başında bulunanların yanında, onun yanında ve yanındakinin yanında bu lunanlar. yaptıkları işin parsasını toplamağa başladılar.

Millet eskisi kadar fakirdir, eskisinden hasta ve yoksuldur. Serseri çocuklar günden güne artmaktadır. Verem hergün çoğalmaktadır. Buna mukabil, asıl Millî kurtuluş mücahitlerinin ve şehitlerin sırtından parsa toplıyanlar, eskisile kıyas edilemiyecek kadar zengin ve rahattırlar. Gün günden zengin olmaktadırlar. On sene evvel, otuz lira asli maaşlı memurlar, milyoner olmuşlardır. Bir kısmının kendi paraları yoktur; fakat amcaları, dayıları, anaları, çocukları, kızları. kızanları, biraderleri zengin olmuşlar, han hamam, apartman sahibi olmuşlardır. Ve tabiatile, ellerinde avuçlarında metelikleri yokken bir halk adamı idiler, yani inkılâpçı idiler. Fakat zengin olur olmaz, ellerindeki dünyalığı kaçırmamak için muhafazakâr oldular. reaksiyoner oldular. Her türlü yeniliğe karşı koydular, yobazlığa emperyalizme müsaade ettiler. Halbuki millet ve halk kütlesi elinde avucunda, üstünde başında

(Devamı sayfa 4 te)

Ne inkılâpçılık

Yazan: Sabahattin Ali

İlk öğretim seferberliği yapıldı. Memleketi kalkındıracak tek yol budur, dendi. Köy enstitülerinde sahiden uyanık gençler yetiştirilecekti. Ümit verici adımlar atılmıştı. Bir de baktık, bu kültür yuvaları eski medreselere rahmet okutan bir yobazlık baskısı altına alınıyor.

Teknik öğretim davasıdır diye bir reklâmdır alıp yürümüştü. Milyonlar harcandı. Binalar yükseldi, yığın, yığın makineler getirildi Bir de baktık, bu iş de uyuyuverdi. Teknik okullara malzeme parası bile verilmez oldu.

Klasiklerin tercümesine başlanmıştı. Bütün kültür seven yurttaşlar, hür ve namuslu fikir dünyasına açılan bir pençere gibi, bunlardan temiz ve canlandırıcı bir hava alacaklardı. Bir de baktık, bu iş de yarıda bırakılıverdi. Şimdi okuma yazma düşmanları, « ciddi ve ilmi » eserler tercüme ettirecekIermiş.

Hele istiklâl anlayışındaki değişiklik? Davalarımızın haklılığına dayanarak yüz milyonluk devletlerle başa baş ve vekar içinde konuşurduk, şimdi yüz bin lik kukla devletleri eteklіyoruz. Dün kovduğumuz yabancı simsarlara şimdi şaklabanlık ediyoruz. Din ile dünyayı ayırmıştık, şimdi devlet eliyle «münevver yobaz» yetiştirileceği söyleniyor. Sebilürreşatlar yeniden çıkıyor. Saymakla tükenir değil ki...

Ne inkılâpcı insanlar; milletce yirmi beş senede aldığımız yolu, yirmi beş haftada nasıl da gerisin geriye gidiverdiler.

Amerikan Mandası mı Kuruluyor?

Amerikan yardımı (!) üzerine Türk gazetelerine akseden bazı noktalar şöyle toplanabilir:

1 — Abidin Daver'in Cümhuriyet'te, Vâ Nû'nun Akşamda yazdıklarına göre İzmirde öldürülen Amerikan erinin arkadaşları hadiseyi haber vermek için Türk polisini değil, Amerikan polisini aramışlar.

Demek Türkiye içinde Türk polisinden başka bir polis daha varmış ve o bizim iç işlerimizi görmekte veya onlara karışmaktadır.

2 — 9 ve 10 Ağustos tarihli Yeni Sabah gazetesi Türk—Amerikan iktisadî anlaşmasını tahlil ederken diyor ki : «Amerika bütçemize müdahale hakkını elde etti» «Bu bir anlaşma değil, on milyon dolarlık yardıma liyakat kesbetmiş olmak için Türkiye tarafından kabul edilen tek taraflı bir vesikadır.» İktisadi ve ticari sahada tam manasiyle çemberleniyoruz.» «Amerikalı sermayedarlara bir sürü hak tanıyacağız. Ticarette tam bir açık kapı siyaseti takip edeceğiz Amerikalılara verilen hesapsız ve hudutsuz imtiyazlar, Amerikan seyyahı Türkiyede hiç bir kayda tabi olmaksızın serbestçe dolaşabilecek. En ağır hüküm de adliyeye ve mahkemelere ait olanıdır, vesaire...»

3 — Amerikan yardımının bize şimdilik temin ettiği faydalar da şunlardır:

Ekmek kırk kuruşa, şeker 190 kuruşa çıktı. Vergilerin üç mıslı arttırılması düşünülüyor. Memlekette eşkiyalar türedi, yolları kesiyorlar, taşra vilâyetlerinde vatandaşlar canavarlaşıp cinayetler işliyorlar.

Yılda bir milyon kişi vereme tutuluyor ve yılda 100 bin vatandaş veremden ölüyor. Karadeniz halkı açlıktan kırılıyor.

Hayat pahalılığının yeni ve en yüksek devresine girmiş bulunuyoruz. Ve nihayet, idari hayatımızda Amerikan polisinin, gazetelere kadar akseden müdahalesi... İşte iktisadî hayatımızın kötürümleştirildiğinin inkâr kabul etmez delilleri İşte Ankara ve İstanbulun yüksek sosyetesi! Lüks salonlarda neş'e ve debdebe içinde Amerikalılarla sarmaş dolaş eğleniyorlar. İşte Türk kızları, Türk delikanlıları... Fakat hepsi de yüksek sosyeteye (!) veya ona uşaklık eden tabakaya mensup kızlar ve oğlanlar ve işte naylon medeniyeti.

Namuslu Türk münevveri muztarip köylü ve işçimizin ıztırabına tercüman olarak susuyor;

Birinci cihan harbinden sonra Yakup Kadri mütarekenin «Sodom ve Gomore» sini yazmıştı. İkinci cihan harbinden sonraki mütarekede yeni «Sodom ve Gomore» yi de biz yazıyoruz.

İşte istiklâl iddia eden Halk Partisinin ve onun büyük kurtarıcısı Demokrat partinin anladıkları istiklâl!

— Acaba komünist Kim ?..

İki senedir vekâlet emrinde bulunan felsefe hocası

K. Yalazkan neler anlatıyor

Son seneler içinde, bilhassa Reşat Şemsettin'in Bakan oluşu tarihinden sonra maarifimizde elle tutulur bir gerileme vardır. Hür ve ileri fikirli vatandaşlar, Hasan Âli zamanındaki gidişi beğenmezlerken, şimdi mumla arar olmuşlardır. Her ileri fikirli hocaya (sol solcu, sola mütemayil) gibi saçma bir kulp takarak, vekâlet emrine alıyor, uzun müddet iktisadî tazyik altında bırakıyor, sonra da büsbütün hocalıktan çıkarıyorlar. Memleket hesabına acaba zarar eden kimdir?

Bu gün bu şekilde vekâlet emrine alınmış bir çok hocalar bulunmaktadır. Felsefe hocası Kemâl Yalazkan'ın vekâlet emrine alınışı, bunlara tipik bir örnektir. Aşağıda Kemâl Yalazkan'la yaptığımız konuşmayı okuyacaksınız.

— Niçin Bakanlık emrine alındınız?

— Bakanlık emrine alınalı iki yıl oldu. Niçin, n e d e n Bakanlık emrine alındığımın i ç yüzünü halâ bilmiyorum. Yalnız müfettişin sorduğu suallerden anladığıma göre Malatya lisesinde öğretmen iken, derslerimde Marksizmden bahsettiğim hakkında eski Bakan Reşat Şemsettin Sirer'e bir jurnal verilmiş.

— Hakkınızı aradınız mı?

— Hakkımda yapılan tahkikat evrakı bir yıl evel Bakanlıkça Malatya Valiliğine gönderildi. Vilâyet müdürler encümeni 16 temmuz 1947 tarih ve 96 sayılı bir kararla görevimden dolayı kanunî bir mesuliyet bulmıyarak meni muhakeme kararı verdi.

Kararı alınca geçen sene R. Şemsettin Sirer'e başvurdum. Yeniden vazifeme alınmam icap ettiğini söyledim. Bu konuşma sırasında eski kalemi mahsus müdürü B. İsmail Hakkı, İstanbul Millî Eğitim müdürü B. Murat Uraz ve B. Vildan Aşir vardı. R. Şemsettin Sirer yüksek ve sert sesle aynen şöyle cevap verdi: «Senin hakkında Malatya Vilâyeti meni muhakeme kararı verebilir. Bu bir formalite icabıdır. Fakat sen bizce sol temayüllü olarak tanılıyorsun. Sen ve senin gibilere kadromuzda iş yoktur, sizler aç karıncalar gibi ölmeğe mahkûmsunuz.» Ve bir müddet sonra evrakımı tekrar geldiği yere yani Malatya savcılığına tahkikat için gönderdiler. Böyle bir hadiseye maarif idaresi tarihinde tesadüf edilmediği gibi Türkiye Cumhuriyetinin hiç bir idarî teşkilâtında dahi tesadüf edilemez.

Fakat ben hakkımı aramaktan vazgeçmiş değilim. Yeni Bakanın bu meseleyi kanun ve nizam dahilinde halledeceğini ümit ediyorum.

— Felsefe tedrisinde gayeniz nedir?

— Liselerde okutulan felsefe derslerinden maksat, şu veya bu doktrini veya nazariyeyi ezberletmek değildir. Belki talebeye insanlığın fikrî tekâmülü çerçevesi içinde hür düşünme imkânı vermektir.

— Bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı programına göre okullarda felsefe tedrisatının fakat noktaları nedir. Felsefe kitapları ihtiyaca salih midir.

— Liselerdeki felsefe programları çok yüklü olmasına mukabil bunları okutacak zaman azdır. Çünkü mantık, sosyoloji ve genel filozofi dersleri liselerin yalnız son sınıfında okutulur. Bütün bu derslere bir yıl içinde başlanır ve bitirilir. Bu suretle talebe bir mevzuu kavramadan diğer bir mevzu içine yuvarlanır. Bence bu dersler liselerin her üç yılına taksim edilmelidir.

Kitap meselesine gelince: Felsefe her şeyden evvel bir dünya ve kâinat telâkkisi olduğuna göre, her cemiyetin daha doğrusu her rejimin kendine göre bir felsefesi vardır. Bu bakımdan matematik ve tabiî ilimlere ait kitaplar gibi herkesi tatmin edecek felsefe kitapları beklemek beyhudedir. Yalnız öyle felsefi ve sosyal problemler vardır ki, onlar hoşumuza gitsin gitmesin onlardan bahsetmek icap eder. Meselâ

(Devamı sayfa 3 te)

Yep yeni bir usul

Yazan : Naci SADULLAH

Halk dilinde: «ölümü görüp sıtmaya fit olmak» diye bir tabir olduğunu elbette bilirsiniz... Benim naçiz görüşüme göre, bizde, halka karşı güdülen siyasetin ana prensibini şöyle hülâsa edebiliriz:

«—Ölümü gösterip, sıtmaya fit etmek..!» Hatırlarsınız, bir tarihlerde şekerin kilosu 300 kuruşa çıktı diye kıyametleri koparmıştık. Kopardığımız kıyamete cevap olarak tuttular, şekerin kilosunu üç yüzden sekiz yüze çıkardılar. Bir kıyamet daha koparalım dedik, bir de baktık ki, ortadan büsbütün yok edilen şeker bize, üzerine 18 lira yazılı bir karaborsa etiketinin altından sırıtıyor.

Bu acıyı da çektikten sonra, bir sabah bir de baktık ki, şekeri piyasada, görüp de bayram etmiyen, mektep çocukları gibi zıp zıp sıçramayan kalmamıştı: Zira, işte bize ölümü gösterdikleri için, sıtmaya razı olmuştuk!..

Siz artık bu misalleri dilediğiniz kadar çoğaltabilirsiniz. Faraza, sağ olsun Recep Peker, —hoş ondan daha «sağ» olmanın imkânı yoktur ya— çıkıp: «İstiklâl mahkemeleri kuracağım!..» dedi. Ve biz bunu duyar duymaz, o âna kadar: — «Anti demokratiktir!» diye beğenmediğimiz kanunları öpüp başımıza koyduk: zira, ölümü gördüğümüz için sıtmaya fit olmuştuk!..

Vaktile çıplak mahkûmlar, buzlar, karlar içinde Çarlığın Sibirya'daki sürgününe götürülürken onlara kızaklar üzerinde ve kürkler içinde gözcülük eden muhafızlar, bu tatsız işlerini bir an evvel bitirip Moskova meyhanelerine bir an evvel kavuşmak için, sürgünlere hiç mola verdirmezlermiş, Karlı ve uzun yollarda yorgunluktan ve açlıktan harap olanlar:

«— Bittim, mahvoldum, mecalim, dermanım, takatim kalmadı, diye ayak direrler ve çökerlerse muhafızlar o bozguncuları (!) hemen kamçılaya k a m ç ı l a y a ayağa kaldırırlar, üstelik de kucaklarına ağır birer taş da yüklerlermiş... yüz, yüz elli adım da bu halde yürüdükten sonra, muhafızlardan, taşıdıkları o ağır taşları atmak müsaadesini koparmak, o yorgunluktan bitmiş sürgünler için, adeta cennete kavuşmak derecesinde lezzetli bir nimet olurmuş... Zira ağır taşı bırakınca ferahlarlar ve kendilerini hafiflemiş hissetmenin vehmi içinde, eski yorgunluklarını yeniden çökünceye kadar unuturlarmış. Yani bu suretle onlar da ölümü gördükleri için, sıtmaya fit olup giderlermiş.

Biz de eskiden bizdeki idarenin sıkılığından şikâyet eder dururduk: fakat bir de baktık ki, feryatlarımıza cevap olarak, sanki altında ezildiğimiz idarenin sıkılığı yetmiyormuş gibi, getirip başımıza bir de «sıkı yönetim» i kurdular. Ondan senelerce çektiklerimizi, ne onlar sorsunlar, ne de biz söyliyelim: Zira vaktile kendisinden çektiklerimiz yetmemiş gibi, şimdi bir de, lafı ile başımıza iş açmıyalım... Nihayet çok şükür, bizim cenazemizden evvel, o mübareği kaldırdılar. Ve teşbihte hata olmazsa, tıpkı ceza taşının yükünden azâd edilmiş Sibirya sürgününün ferahlığını duyduk: Çünkü ölümü gördüğümüz için, bermutad sıtmaya fit olmuştuk. Halbuki, hakikatte, kalkan «sıkı yönetim» dir de, kalan «yumuşak yönetim» midir?

Biz müsaadeleriyle ve tecrübemlerimizin verdiği büyük selâhiyetle, bu suale:

«—Hayır!..» diyeceğiz. Zira ve farzı muhal bu idare, yumuşak bir idare olsaydı, onun bizim hiç, ama hiç bılmediğimiz bir şey olması lâzımdı. Fakat şu var ki, ölümü gördüğümüz için, bermutad sıtmaya razı oluyoruz. Ve zaten hep ölümü göre göre sıtmaya razı olduğumuz için değil midir ki, işte gördüğümüz gibi durmadan... hapı yutup durmaktayız?

DIŞ POLİTİKA :

Asya milletlerinin mücadelesi

Yazan : Pierre Courtade

Avrupada Cereyan eden hadiselerin hakiki manasını anlıyabilmemiz için onları bütün dünya ahvaline bağlıyarak mütalaa etmemiz gerektir.

Meselâ epeyce yıldanberi ve bilhassa harpten bu yana Büyük Britanyanın Asyada işgal etmekte bulunduğu o güzelim mevkilerin birbiri arkasından elinden gitmesi. İngiliz—Amerikan düşmanlığının şiddetlenmesi, 100 milyon insanın (Çin hariç olmak üzere), millî bağımsızlıkları ve müstemleke sisteminin kaldırılması uğrunda giriştikleri kat'i müaoadele göz önüne alınmadan Batıdaki emperyalist teşebbüslerin azgınlığı nasıl izah edilebilir?

Büyük Britanya Malezyada o kadar müşkül bir durumdadır ki, mütemadiyen oralara yeni birlikler göndermek lüzumunu duyuyor; ve Londra hükümeti «tenhis işindeki sür'atin ekim ayından itibaren yavaşlatılması» kararını almak mecburiyetinde kaldı.

Bundan başka Hint okyanusiyle Pasifik okyanusunun birleştikleri yerde bulunup son derece önemli bir stratejik mevkii olan bu mıntakaların kaybedilmesi Büyük Britanyayı büsbütün Amerikan nüfuzu altına sokmaktadır Çünkü ona dolarlarının büyük bir kısmını sağlayan şey Malezyanın kauçuk, kalay vs. ihracatıdır.

Uzun zaman «Sadık bir müstemleke» addedilen Birmanya ise baştan başa isyan halinde bulunuyor. So[...] aylar zarfında burada cereyan etmiş olan hadiseler bağımsızlıkları için mücadele eden «müstemleke» halklarının eriştikleri yüksek şuur seviyesini göstermek bakımından bilhassa ehemmiyetlidir. İngilizler şeklî bir «bağımsızlık» vermekle Birman mukavemet hareketini yok etmek istemişlerdi. Hattâ işçiler Birmanyaya bir «Sosyalist» hükümet lütfetmeyi bile düşünmüşlerdi.

Hiç biri kâr etmedi Birman halkı en şiddetli bir şekilde ve büyük başarılar kazanarak mutlak kurtuluşu uğrunda savaşmaktadır Viet—Nam'da olduğu gibi burada da açık müstemleke[ci] formülün yerine konan «kukla hükümetler» sistemi tam manasiyle iflas etti.

Endonezyada da aynı[...] Bir takım karışıklıklardan sonra cumhuriyetçi hükümet Cava'nın merkez kısmına sağlam bir şekilde yerleşti. Halkın tazyikine maruz kalan kukla hükümetler ise kendilerini iktidara getiren Hollandalılarla Amerikalılara karşı bir parça kafa tutmak mecburiyetinde kaldılar.

Zaten Asyanın diğer tarafların[d]a olduğu gibi burada da Viet—Nam'dak[i] senaryonun aynısına rastlı[…]yoruz: Evvelâ Metropo[l] hükümeti ile kurtuluş hareketi arasında bir anlaşm[a] yapılıyor. Sonra bu anlaşma tek taraflı olarak müstemleke erbabı tarafında[n] bozuluyor; arkasından harp[,] kukla hükümetlerin kuruluşu ve bunlarla, millî mukavemeti aldatıp dağıtmak için «Mukaveleler akdi».

Lakin bu politika Endonezyada, Viet — Nam'd[a] verdiğinden fazla bir neti[ce]

(Devamı sayfa 4 te)

Kaalp Şairi Necip Fazıl

Avrupada birinci cihan savaşından sonra san'at ve fikir cereyanları yeni bir hız aldığı halde, bizde bunun tamamen aksine kof, cahil, bayağı, bayat, nefasani ve sahte bir edebiyat döküntüsü ortalığı kapladı. Bu nesil dilimizi sadeleştirmek iddiasında idi. Halbuki işin iç yüzü bu zatlar kendi dillerini lâyıkı ile bilmiyorlardı. Dar kafaları on iki, on üç yaşındaki çocuklar kadar gelişmiş, sonra da tıkanıp kalmıştı. Bu sebepten 12—13 yaşındaki bir çocuk lugatine sahip bulunuyorlar ve buna sâdelik diyorlardı.

Yine bu nesil, aruz veznini de beceremediği için parmakla saymağa başlamış, ve Fransız veznini bize mal ederek bunun adını «millî edebiyat» koymuştu. Bunlar ne tam ve hakiki romantiktirler, ne senbolist, ne entegralist, ne realist... hülâsa hiç bir san'at nizamına malik değildiler. Dünya fikir ve san'atına dair hiç bir ciddi fikir ve bilgileri yoktu. Ancak klişeleşmiş bir takım âdilikleri, şairanelikleri edebiyat zannediyorlardı. Meselâ mücerret kelimelere bazı sıfatlar ekleyerek «ince kader» «tatlı vehim» «titreyen ân» gibi sözlerle şairanelik ve marifet yaptıklarını, guruplardan, kumsallardan, bahar vesaireden bahsederek incelik gösterdiklerini zannediyorlardı.

İşte bu hengâmede «klişeleşmiş palavra edebiyatı» nın proto — tipi olan (kalp şairi No. 1. Necip Fazıl) meydana çıktı. Bu zat onlardan başka bir nev'e mensup olmamakla beraber ötekilerle birlik bulunmaktan hoşlanmaz; vahşi ve ataktır. Hindi ve Tavus gibi bazı kömes hayvanlarında görülen gülünç bir egoizme sahiptir.

Şairliğe girişi :

Bir gün, babacan bir adam olan rahmetli Abdullah Cevdet'in, 1927 senesi başlarında, (İçtihad) isimli mecmuasının kabında bir resim göründü. Ve içinde de Salih Zeki'nin bir gencin sırtını sığayan bir makalesi çıktı; ismi (küçük bir kitap : Örümcek ağı)

Burada «hayatın ve kâinatın büyük varlık ve büyük gulgulesi içinde kendisine ancak bir örümcek ağı kadar bir yer ayıran bu küçük ve mütevazi kitapçık...» diyor ve «oh, oh... maşallah, aferin» diye pöhpöhlüyordu.

Salih Zeki'nin bize bu makalesile tanıtmak istediği delikanlının şiirlerine gelince. ötekilerden pek yüksek nesnelere benzemiyor, hatta bazıları bir nebze daha adice gibi görünüyordu. Bilhassa göstermelik alınan parçalarda bile bu hal sırıtmakta idi. Saçları boyalı kadınlar peşinde koşan «ince keder» li, elleri kaalplerinde ve gayeleri behimi visallerde olan nefsaniyet ve şehvet şairleri, süslü kelimelerle mini mini mektupçuklar yazan bu küçük zanparacıklar içinde, Necip Fazıl da kendi adi ihtiraslarını, uzun zaman denizlerde kalıp ta karaya çıkar çıkmaz şehrin malûm yerlerine koşan denizcilerden iyi tasvir edemiyordu. Nefsi emmâresinin alelâde esiri olan bu şehirli zamparacık ta,

Bu akşam bir ateş duyup etimde
Kadın kadın diye içimi oydum.

diyor ve:

Artık ben ne günah olsa işlerim
Yumuşak yastığa geçti dişlerim
Bir an kadar sürdü can verişlerim
Ey kadın bu akşam sana da doydum

dîye haşâ huzurdan hayvanî bir şehvet galeyanı içinde nefsini nasıl körlettiğini anlatıyordu. Anlaşıldığına göre Necip Fazıl, elle yapılan her hangi bir hareketi şiir telâkki ediyordu.

Salih Zeki'nin makalesinden bir buçuk sene sonra 1928 sonlarına doğru Cumhuriyet gazetesinin «Edebiyat günü» sütunlarında Peyami Safa'nın bir makalesi çıktı. Orada: «Yazılarından evvel kendisini tanıdım. Karanlık Beylerbeyi yollarında yumruklarile etrafını saran boşlukları döğüyor, havada yürümesine, yaşamasına mani olan bazı gizli varlıkları ezmeğe çalışıyor, başını omuzları arasına kısarak bağırmamak için takallüs ediyordu» diye yazıyor.

Peyami Safa, bütün tababeti ruhiye kitaplarında bir ruh hastalığının arâzı olarak kabul edilen tiklerini işaret ettikten sonra «bazı bu tikler duruyor ve yüzünde bütün çizgilerile beraber uyukluyor. O vakit kendisile beraber,

Süzüyor ufukta bir kızıl yeri
İçi karanlıkla dolu gözleri
Alnında akşamın ince kederi
Sessizliğin sırrı dudaklarında.

deriz» diyor.

Yine ayni şehvet, yine aynı mızmızlık, marazîlik, ayni bayağılık, ayni klişe ve şairanelik... yine akşamın ince kederleri, sessizliğin sırları, ufukta bir kızıl yerin süzülmesi... Bu makalenin altına konulan meşhur fırıl fırıl şiirinin sonu da şehirli basit bir zamparanın duyguları ile şöyle bitiyor:

Ne olurdu bir kadın bahşetse baş ucumda
Yaşamanın tadını mırıl mırıl, mırıl mırıl...

İşte hepsi bu... yine üç yüz kelimelik lugat, yine kuyruğunda bir sıfat olan mücerret kelimeler, bol teşbih salçaları, bir sürü gibiler, yine kadın kalçaları, bacakları, gözleri, kalpler vesaire...

(Bu yazının sonunu gelecek sayımızda okuyacaksınız.)

Kargalar

Ankaraya selâm edin kargalar
Rüşvet diye o divâna durunca
Halimizden kelâm edin kargalar
İç güveyden halliceyiz sorunca

Varın Ankarada lokmalar yutun
Ankara palâsta masalar tutun
Fırsat ele geçmiş, yan gelip yatın
Devlet kuşu başınıza konunca.

Yaman olur Ankaranın balları
Bir tutanlar parmak yalar ömrünce
Huzurda arzedin bizim halleri
O sultanı makamında görünce.

ANKARA KEDİSİ

Yazan : Salih Zeki AKTAY

Seymen oğlu Nabi efendi anlattı :

— Annem meraklıydı, eve gelen her hayvanın uğurunu denerdi.

Bir at satın aldığımız zaman, kapıdan girerken eşikten ilk önce hangi ayağını atacağına dikkat eder. bir horoz getirirsek evvela kıbleye doğru ötmesini isterdi. Diğerlerinde de böyle yapardı. Bu kediyi, geldiği ilk andan itibaren beğnmedi ve üç kerre saçayaktan geçirdi, üç defa başından ekmek doğradı. yedi kerre bacanın etrafını dolaştırdı ve ona bir türlü ısınamadı. Daima da uğrundan şüphe etti. Fakat nadir birşey diyemi bilmem istemiye istemiye katlandı, gerçi eskiden şahane, uzun tüylü samur kürklü asil cins kedilerimiz vardı, Filhakika bu onlara benzemiyordu.

Sağırdı,gözleri değişikti. fakat has halis asiyl cinsden değil,melez, kırma, azmandı. Şehvani ihtirası yoktu, fakat boğazı hiçbir şeyle doymazdı, aç gözlü ve hırsızdı. hilekârdı, tahakküme düşkündü. Aralarında üstün görünebilmek için etrafına en düşkün en kirli, en pis en iğrenç kedileri toplar, onlara kendisinin yemediği kemik, ümük, ilik, bacak kuyruk parçalarını yedirirdi.

Böylelikle de sahte bir kaplan vaziyeti takınarak başka kedileri evin bahçesinden geçirmezdi Bu suretle de cesaretsizliğini perdelerdi. Sakar, aksi, inatçı, kindar, kötü ve karanlık ruhluydu, hemen arada. bir, ya bir şey kırar ya bir şey devirir, ya temiz birşeyi pisler, ya güzel küçük yavruları boğardı ve neyi aklına koymuşsa onu mutlaka yapardı

Kaç yavrumuz onun yüzünden verem olup öldü, Çirkin sesi ve sırtlan yüzlü bir uğursuzluk gölğesi gibi bazan gecenin geç saatlerinde aç, açık kalmış gibi duvar üstünde bağırırdı.

Çünkü bütün cinsi gibi nankördü, korkaktı. Zaman gelince büyük cenklerinde şanlı kavgalara girmez yan çizer uzakdan bakar, yandan dolaşıverirdi Başdanberi o bizim sedirdeki koltuğu pek beğendi, zaten hiç evden çıkmaz, uzaklara gitmez, ayda âlemde şöyle bir dolaşır, avluda sofada şöyle bir boy gösterdikten sonra hemen gelir oraya yerleşirdi

Uçları kırıla kırıla güdükleşmiş bıyıklarını ellerinin içile siler sahte bir vakar, yapma bir gururla şahane bir vaziyet takınarak kendinden ziyade başkaları için lâzımmış gibi iğreti bir çehre ile oturur sesinin çirkinliğini bilmekden ziyade gürültüden hoşlanmadığı, esenliği arzu ettiği için kendisi de az mırıldanır, fakat asıl mühimmi : Böyle zamanlarda ileriyi görmek istermiş gibi gözlerini uzaklara dikişi, birçok şeyler bilirmiş, gayet yüksek şeyler düşünürmüş gibi derin, dalgın ve gayet ciddî bir tavur alışıdır, şu muhakkak ki, hayvancık halinden memnun talihine hayrandır. Zekâsız, bilgisiz dar kafalı ve nasipsizdir, fakat hodkâm okşanmayı çok sever, keyfinin rahatının bozulmasını hiç istemezdi. bütün hüneri dört duvar arasında iki türlü hareketten ibaretti.

Oyun, marifet ve meharet göstermek istedikçe ya dıvardan dıvara atlar ya daldan dala yırtınarak tırmanırdı. En bariz vasfı da sinsilikdi, yaptığı fenalıklardan uzaklara çekilir mesul o değilmiş gibi dururdu. Bir zaman kayboldu fakat yine geldi. Hem bu defa ağzında bir akreple Canı ağzına gelen annem yavaşça mırıldandı :

«Bir kaza belâ çıkarmadan başımızdan bir deflense...»

Seymenoğlu ilâve etti :

«Biz de atamadık..»

39

K. Yalazkan neler anlatıyor

(İkinciden Artan)

umumî filozofi derslerinden materyalizm bahsini kaldırınız, o zaman konuyu, inkâr yoluyla reddetmek istemek olur ki bu da sakat bir usüldür. Bunu söylemekten maksadım, bugün liselerde felsefeye başlangıç namında okutulan kitapta, Yunan sofistlerinden, Amerikan pragmacılığına kadar her konu varken, materyalizm hakkında bir fasıl ayrılmamıştır. Halbuki tenkit şeklinde dahi olsa materyalizmden bahsetmek icap eder.

Doğrusu bizde, bu ilim asrında materyalizm korkusunun felsefe kitaplarına kadar kök salmış olduğunu izah etmek oldukça zor bir iştir.

— Hocalıktan ümidi kestiniz mi?

— 15 yıl hocalık eden bir kimse için hocalıktan kendi arzusu ile vazgeçmek imkânsızdır. Bizim memlekette hocalık en mihnetli ve en vefasız bir meslek olduğu halde çok cazibelidir. Bir kaç yıl hocalık etmiş bir kimseyi en büyük bir mevkie oturtunuz, yine gözü, o bir kaç yıl yapmış olduğu hocalıkta kalır.

Eğer bu vefasız mesleğimden ille ayrılacaksın derlerse, ben de artık feleğe sitem edip:

« Dert çok, hem dert yok, düşman kâvi. tali zebun» der, vefalı günleri gözetlerim.

Fakat, tekye kaçkını mollaları memnun etmemeğe, yani aç karıncalar gibi ölmemeğe de gayret sarf edeceğim tabiidir.

Bizde Sansür Var mı?

Sansür olmadığı söylenen memleketimizde, bir piyes sahneye konulamadı. Istanbul Şehir tiyatrosu komedi kısmı, bu temsil yılı başında (üvey kardeşler) isimli bir komediyi oynayacağını afişlerle ve gazetelerle ilân etmiş, hazırlığını provalarını yapmış, hattâ dekorlarını kurmuşken Son dakikada bu eserin temsili yasak edilmiştir. Halka ilân ettiği bir eseri oynıyamamak gibi üzücü bir duruma düşen Şehir tiyatrosu, gerek kendi mecmuasında, gerek günlük gazetelerde «basın ve yayın genel müdürlüğü tarafından oynatılmağa müsaade edilmediğini» ilân ederek 1948 medeniyet yılında, hâlâ ve hâlâ sansürden medet umanlara güzel bir şamar atmıştır.

Bu hâdise hakkında değerli tiyatro münakkit ve yazarı (Lutfi Ay) Cumhuriyet gazetesinde şöyle yazıyor:

«Vakıa bizde sansür yoktur. Yazarın yazdığı nesne, kâğıda basılıp yayınlanmadıkça onu basmak ve yaymak sorumluluğunu üzerine alanlardan başka hiçbir makam inceleyip kontrol edemez. Amma tiytro yazarlarımız için durum öyle değildir. Onlar oynanacak eserlerini önceden basın ve yayın genel müdürlüğüne gönderip yetkili kişilerin kontrolundan geçirdikten sonra «oynanmasında mahzur yoktur» müsaadesini almadıkça eserlerini hiçbir sahnede oynatamazlar.

Gelgelelim bu müsaadeyi almak her zaman kolay bir şey değildir.

Daha doğrusu gelen piyesleri tetkike memur edilen zatın veya heyetin zevkine, izanına, san'at anlayışına kalmış birşeydir Bu zat veya heyet tiyatrodan anlar, sanat sever, doğru ve geniş düşünceli ise, dar görüşlü kimselerin üzerinde hayli güçlükler çıkarabilecekleri bir çok eserlerin temsiline tereddütsüz müsaade edilir. Bundan yıllarca önce sahnelerimizde gördüğmüz birçok ileri ve yeni görüşlü sanat eserleri bu sayede anlayışlı kimselerin eline düşmek talihine erdikleri için oynanabilmişler, bazı değerli eserler de mubassır zihniyetli' yahud da fazla evhamlı sansörlerin eline düşmek talihsizliğine uğradıkları için sahneye çıkamamışlardır. Bu zihniyet ve fazla evham son zamanlarda bazı irtica unsurlarının yaratmak istedikleri bulanık hava lçinde, çok tehlikeli bir gelişme istidadı göstermektedir. Bizi şu satırları yazmağa sevkeden de bu oldu.

Tiyatroyu şifahî bir gazeteden hemde sayılı bir dinleyici kütlesine hitab eden bir gazeteden fazla birşey saymağa imkân olmadığına göre, ona da hiç değilse gazetelerimize verdiğimiz hürriyeti vermek, onlara tanıdığımız hakları tiyatrodan da esirğememek lâzım dır. Yoksa tiyatro eserleri yazan veya tercüme eden kalem adamlarımız sahnelerimize sanat eserleri kazandırmaktan ziyade sansür heyetinin neden ibaret olduğunu tayine imkân da olmıyan, arzularını yerine getirmek, eserlerini seyirciden çok onlara beğendirmek endişesile hareket edecekler, bundan da gene en çok gelişmesine çalışacağımız tiyatrolarımız zarar göreceklerdir.

Türkiyede Sansür Vardır

Kanunlarımıza göre Türkiyede sansür olmaması lâzımdır. Gerçekte ise memleketimizde sansür vardır. Sansür, bir eseri neşrinden evvel resmî makamların kontrolu demektir. Bir eserin neşri ise, Matbuat Kanunun ikinci maddesine göre, o eserin basılı halde okuyucunun eline gitmesidir. Hal böyle iken Amerikan yardımı aleyhinde yazdığım bir broşür, daha baskı makinesinpe iken toplandırılmış, yani sansüre tâbi tutulmuş ve kanuna göre neşredilmemiş olan ve bana göre millî menfatlarımıza tamamile uygun olan bir eser, sıkı yönetim tarafından hem neşredilmiş, hem de millî menfaatlere aykırı görülmüştü. Aradan bir sene geçti, Türk halkına, Türk köylüsüne ve Türk işcisine hergün biraz daha Amerikan kazığı girdikçe ve bu artık bu günkü gibi inkâr edilmez bir hakikat olunca bilmem ki, beni mahkûm edenler bugün ne düşünüyorlar. Onlar ne düşünürlerse düşünsünler, Amerikanın gün geçtikçe bir kapitilasyon halini alacak olan bu tesirini omuzlarında taşıyacak olan onların çocukları, babaları gibi değil, bizim gibi düşüneceklerdir.

Ve biz hâlâ ve hâlâ mahkûmiyet, hapis, zincir, sürgün, hattâ ölüm bohasına da olsa. bugünkü şekliyle bir Amerikan yardımının Türk millî menfaatlerine aykırı olduğanu iddia ediyoruz. Ve her günkü hâdiseler de bizim iddialarımızı isbat ediyor. Buna karşılık yine hergünkü hâdiseler, bu gerçeği söylediğimiz için bize saldıranları mahcup ediyor. Bilmeyiz bunlar, yüzleri kızarıyor, vicdan azabı çekiyorlar mı? Gece olup yorğanı başlarına çekip de, vicdanlarile başbaşa kalınca acaba ne diyorlar?

Asya milletlerinin mücadelesi

(Sahife 2 den devam)

ce vermedi. İngiliz-Hollanda düşmanlığı ile sonradan işe karışan Amerikalıların iştihası Endonezyada emperyalistlerin durumunu büsbütün güçleştirdi

Bu çizdiğimiz tabloya bir de Çin milletinin 200 milyona yakın insanı şimdiden kurtuluşa kavuşturan muzaffer mücadelesidi ilâve edersek emperyalistlerin Asyadaki durumlarının ne kadar bozuk olduğu derhal görülür. Emperyalistler müdafaa halindedirler ve bu o kadar doğrudur ki İngiltere dahi durumu kabul etmiş görünüyor. Britanya hükümeti kuvvetlerini yavaş yavaş, imparatorluk genel kurmayını yerleştirdiği Afrikada toplamak arzusundadır.

Bu «stratejik» geri çekilmeyle açıkta bırakılan yerleri almak istiyen Amerikalılar, Pasifikte İngilizlerin uğradığı zorluğa uğruyorlar Japonyada ikinci kıral Mac Arthur'e karşı muhalefet her gün biraz daha artıyor, henüz boyunduruk altında bulunan cenubî Kore gözlerini, hüriyete kavuşan şimalî Kore'ye çeviriyer. Çan Kay Şek ise milyonlarca dolar yiyip mağlubiyetten mağlubiyete düşmektedir.

Amerikan emperyalizminin neden Avrupada tavizler aradığı ve «Batı» milletlerinin millî bağımsızlıkları uğrunda giriştikleri mücadelenin, Asya milletlerinin devâsâ kurtuluş hareketiyle nasıl sıkıdan sıkıya bağlı bulunduğunu bu şartlar altında anlamak kolaydır.

Başımızdakiler nasıl zengin oldular

(Baş tarafı sayfa 1 de)

hiçbir şey olmadığı, yarınından emin olmadığı için daima inkılâpçı kalmış ve bu yüzden yirmi beş senelik hükûmetlerle halk muhalif bir duruma düşmüştür. Halk, hiçbir hükûmetten memnun olmamıştır. Yalnız millet değil, başımızdakiler de yarından emin olmadıkları için yabancı memleketlere, İsviçreye, Amerikaya paralarını, altınlarını aparmışlardır.

Acaba bu adamlar nasıl zengin oldular?

Binlerce misalinden bir tek örnek vereceğiz, ve her sayımızda bn örneklere devam edeceğiz. Bundan 20 küsur sene evvel Sovyetler, Ankara da bir elçilik binası yapmak içid hükûmetten müsaade istiyorlar. Milletler arası kaidelere göre, elçilik binasının yerini, hükûmetler alıp verirlermiş. Türk hükûmeti, Sovyetlere,

— Nerede bina kurmak istediklerini soruyor.

Onlar da Çankaya yolu üzerinde bir yer gösteriyorlar. El altından bu yer, o zamanın kodamanlarından Kılıç Aliye bildiriyorlar. Kılıç Ali derhal faaliyete geçiyor. Bu iş etrafa duyulmadan, arsanın sahibini görerek, bu arsayı o zamana göre çok fazla bir para olan 2 bin liraya alıyor. Sonradan Maliye Vekâleti bu arsanın kime ait olduğunu soruyor. Kılıç Alinin olduğu meydana çıkıyor. Ve Kılıç Ali 2 bin liraya aldığı arsayı hükûmete 150 bin liraya satıyor. Hükûmet bu arsayı, elçilik binası yapmak üzere Sovyetlere hediye ediyor.

Görülüyor ki bu iş tamamile kanunî formaliteler içinde cereyan etmiştir. Fakat her kanuni iş, her zaman da ahlâkî bir iş değildir. İşte halkın içinden çıkan bu papuçsuz insanlar, böyle böyle milyoner olmuşlardır.

Emekli subaylar kongresi

(Baş tarafı sayfa 1 de)

bütçede imkân bulunmadığından bahsedemezler.», «Ya inceleme yapanlarda samimiyet yoktur veyahut memleket dâvalarını halledebilmekten âcizdirler. Eğer devlet ricalinde samimiyet yoksa, rical aciz içinde iseler yazıklar olsun memlekete.»

İstiklâl harbini kazandık. Büyük fedekârlıklar pahasına kazandığımız muharebelerin sonunda, milletimizi, memleketimizi teslim ettiğimiz ellerin yaptıkları bizi hiddetlendiriyor. Olanlara bir bakınız. Davulu biz çaldık, parsayı başkası topladı. Buna ses çıkarmadık. İşitiyoruz ki parsayı toplıyanlar topladıklarını Avrupa, Amerika bankalarına kaçırmışlar. Bu kaçırmanın bizce mânası şu olabilir. Bu kaçakçılar memleketin Âtisinden emin görünmüyorlar. Eğer memleketimizin başına bir felâket gelirse kendi canlarını, kendi hayatlarını bu paralarla sigortalamış bulunacaklar. Demek ki bu parsacıların memleketi müdafaa etmekte gözleri yok Memleketi müdafaa etmiyecekler. Daha şimdiden bu kötü niyeti göstermiş ve ilân etmiş bulunuyorlar. Eğer Memlekette böyle hai niyetli maksatlar varsa ve bunları yaşatmak müsamahası varsa yazıklar olsun dökülen kanlara. Yazıklar olsun yapılan fedakârlıklara Böyle hainliklerde bulunup bulunmadığını sormak hakkımızdır. Bnnu soruyoruz. Cevap Istiyoruz

Muharebeleri kazanıp teslim ettiğimiz ellerde şunu da görüyoruz: Efsaneleştirmek, şefleri efsaneleştirmek, şefleri efsaneleştirmek, inkılâp dersleri adı altında efsane kürsüleri kurmak, sonra da bunlara dayanarak acaip idareler kurmak.

Efsaneleştirmeği, efsaneleri Türklüğe yakıştırmıyoruz. Efsane idareleri istemiyoruz.

Salı günleri çıkar halk gazetesi

Gazetenin müessisi ve sekreteri:

Aziz NESİN

Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden

Orhan MÜSTECAPLI

Adres: *Kumkapı, Derinkuyu sok. Nö. 4*

İSTANBUL

Abone: Bir yıllık 500 kr. Altı aylık 250 kr. **Fiatı 10 kr.**

Yıl 1 — Sayı 10 12 Ekim 948 Salı

40

SEYHAN BASIMEVİ